

Putnu migrācijas

J. Priednieks 2013

© Jari Peltomäki

Putnu migrācijas

- kāpēc putni migrē?
- tuvie un tālie migranti
- pavasara un rudens migrācija
- migrācija dienā un naktī

Putnu migrācijas apjomi

- Radiolokatora uztveršanas zonu (ap 100 km rādiusā) 1 naktī var šķērsot 20 miljoni putnu
- Ap 5 miljardi putnu lido ziemot uz Āfriku no Eiropas un Rietumāzijas
- Papes ornitoloģisko staciju 1 dienā var pārlidot 1miljons putnu

Migrācijas ātrums, ilgums

- vidējais un maksimālais (fiz. lidojuma ātrums 35-100 km/st.)
- vēja ietekme, barošanās pārtraukumi, klimatiskie apstākļi
- ziemotāji uz D no Sahāras (ap 6000 km) - rudenī 40 - 60 dienās
  - rekordi 1 diennaktī (mājas strazds 1200 km, zūbīte 1140 km, dziedātājstrazds 1530 km)
  - vidējie ātrumi rudenī parasti 30- 200 km diennaktī

Migrācijas ceļi

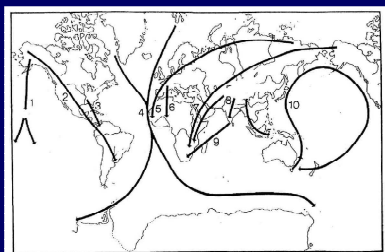
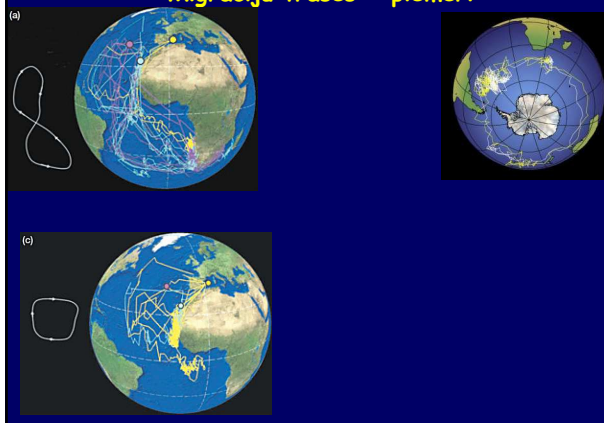

Fig. 1. Examples of migration routes of long-distance migrants during south-bound migration. 1: Alaskan population of Pacific Golden plover (*Pluvialis fulva*) and other waders to island groups in the Pacific; 2: Swainson's hawk (*Buteo swainsoni*); 3: Migration across the Gulf of Mexico of many North American species; 4: Arctic tern (*Sterna paradisaea*); 5: Ruff (*Philomachus pugnax*); 6: Trans-Saharan migration of many Eurasian species; 7: Northern wheatear (*Oenanthe oenanthe*, Alaskan population); 8: Swallow (*Hirundo rustica*, three different populations to differing winter quarters); 9: Eastern red-tailed falcon (*Falco amurensis*)—only the transoceanic migration path is shown; 10: Circular return migration of the Short-tailed shearwater (*Puffinus tenuirostris*) (after Berthold 1990a).

Migrāciju trases - piemēri

Balto stārķu migrācijas ceļi

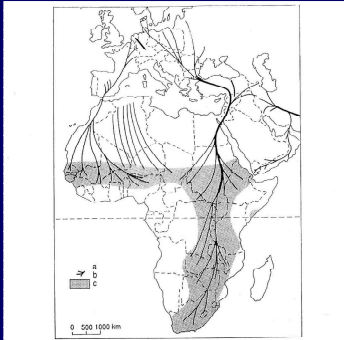

Fig. 17. Schematic representation of the two main migration routes of the White stork (*Ciconia ciconia*) across the Iberian peninsula in the west, and along the eastern edge of the Mediterranean in the east, with secondary migration routes. Dotted area: winter quarters (from Nowak and Benschold 1987).

Putnu migrāciju ceļi

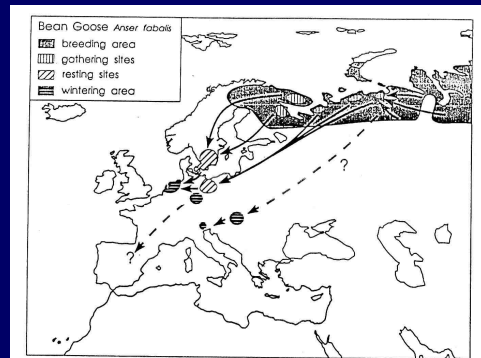

Fig. 4. Breeding area and autumn migration of the Bean Goose

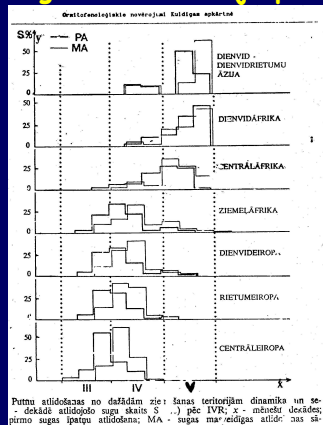
Lielie šķēršļi migrācijām

- Vidusjūra + Sahāra = 3600 km (vismaz 108 kcal, ap 70 stundu lidojums)
- Ziemeļamerika – Dienvidamerika – 80-90 stundu lidojums

Migrējošo putnu lidojuma trase no Z-Amerikas uz D-Ameriku

Putnu atgriešanās Latvijā pavasarī

Putnu atgriešanās no dažādām zīmju teritorijām dinamika un sezonālās atgriešanās sugu skaits (Sx/y) pēc IVR, z - mēnešs, došās; pirmo sugas īpatņu atgriešanās; MA - sugas masveidīgas atgriešanās sākums.

Migrācijas augstumi

- Virs atklātas ainavas un jūras lido augstāk, kalnu grēdas bieži šķērso kalnu pāreju vietās
- Naktī lido augstāk kā dienā
- Ar ceļavēju lido ievērojami augstāk kā pretvējā
- Ideāls ir lēns līdz mērens ceļavējš
- Izvēlas lidošanas augstumu ar labvēlīgāko vēja virzienu un stiprumu

Migrācijas augstumi

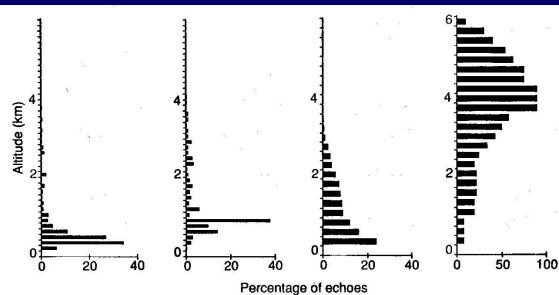

Fig. 22. Altitudinal distribution of migrants as registered by radar studies during nocturnal migration in different areas, from left to right: northern Germany, during outward migration, northern Germany, during return migration, Switzerland, during return migration, Antigua (Caribbean), during outward migration (after Jellmann 1989; Bruderer 1971; Williams *et al.* 1977).

Laika apstākļu ietekme uz putnu migrāciju

- Taktika migrācijas laikā – ir izstrādājušies pielāgojumi, lai pārvarētu jūras un okeānus, tuksnešus
- Visbūtiskāk no laika apstākļiem ietekmē:
  - vēja virziens un stiprums
  - lietus
  - migla
  - sinoptiskā situācija plašākā reģionā migrācijas trasē

Laika apstākļu ietekme uz putnu migrāciju

- Visintensīvākā migrācija tiek novērota, ja debesis ir vismaz daļēji skaidras un nav nokrišņu
- Būtiska nozīme ir sinoptiskajai situācijai – ir pamats domāt, ka putni uztver tās izmaiņas
- Dažādām sugām atšķirīgas stratēģijas, tomēr piemērotu laika apstākļu nevienmērīgums ievieš korekcijas

Sinoptiskās situācijas nozīme

Migrācijas vilņi

- Pēc lidošanai nelabvēlīgu laika apstākļu perioda
- Putni ar lielām tauku rezervēm sāk migrāciju un "aizrauj" līdz mazāk nobarotus

Putnu migrāciju izpēte

Iezīmēšana:

- Gredzenošana
- Vizuālie novērojumi
- Radiolokatoru izmantošana
- Telemetrija
- Ģeolokatori

Lielie murdi putnu ķeršanai Baltijas jūras austrumu piekrastē

Migrāciju pētījumi - telemetrija

Melnie stārķi 27.10.2005.

Jauni atklājumi, izmantojot ģeolokatorus

Migrāciju trase un ātrumi

Lielākie draudi migrējošajiem putniem

- Svarīgu apstāšanās - barošanās vietu pārmaiņas vai izzušana cilvēka darbības rezultātā (meliorācija, apbūve, vēja parki), iespējama arī klimata izmaiņu ietekme
- Bojāeja koncentrēšanās vietās migrāciju laikā - naftas piesārņojums ūdenī, šaušana/ķeršana, vēja parki, augstas konstrukcijas